

iXperium designteam basisschool Titus Brandsma 2017-2018

Thematisch en onderzoekend werken met ict

Aanleiding en context

Basisschool Titus Brandsma is gestart met thematisch werken en wilde onderzoekend en ontwerpend leren met ict een plek geven. Op die manier wil de school de nieuwsgierigheid van de leerlingen prikkelen en de leerlingen meer regie geven in het eigen leerproces. Dit om de motivatie en betrokkenheid van de leerlingen te verhogen. De twee leraren die deelnamen aan het iXperium designteam deden dit vanuit hun eigen interesse in thematisch werken, waarbij deze interesse bij een van deze leraren ook specifiek ging om de koppeling met ict.

Praktijkvraag

Vanuit de wens van de school om de nieuwsgierigheid van leerlingen te prikkelen kwam de vraag hoe nieuwsgierigheid gebruikt kan worden om tot leren te komen. Verder wilde men graag weten hoe ict ingezet kan worden ter verrijking van het onderzoekend en thematisch leren. In meer algemene zin was de school op zoek naar hoe ze thematisch onderwijs een plekje in de school konden geven, hiervoor waren zij op zoek naar meer kennis over thematisch onderwijs en hoe je ict hierbij kunt inzetten.

Samenstelling designteam

Het iXperium designteam bestond uit twee leraren en de directeur van basisschool Titus Brandsma, een lerarenopleider van HAN Pabo, een mediamentor en een onderzoeker van het iXperium/Centre of Expertise Leren met ict. Tijdens de looptijd van het designteam is er een wisseling van directeur geweest (bij de start van schooljaar 2018/2019).

Doel leerarrangement

Doel van het beoogde leerarrangement was het verhogen van de motivatie van de leerlingen en het creëren van een actieve leerhouding door leerlingen te laten leren vanuit nieuwsgierigheid en hen eigenaar te laten voelen van hun eigen leerproces.

Vakgebied

Thematisch en onderzoekend leren bij wereldoriëntatie.

Doelgroep

Groep 1 t/m 8.

Ontwerpvrage/werkhypothese

De werkhypothese van het designteam was als volgt geformuleerd:

Werkhypothese:

Door gebruik te maken van de didactiek van onderzoekend en ontdekkend leren ondersteund door ict, **verwacht ik voor** de thema's in de onder- en bovenbouw **te bereiken dat** kinderen gemotiveerd zijn, **omdat** ze leren vanuit nieuwsgierigheid en zich eigenaar voelen van hun eigen leerproces **en dat zie ik aan** de actieve leerhouding.

Activiteiten

De eerste bijeenkomst van het designteam was in maart 2017. Tijdens deze bijeenkomst is de praktijkvraag van de school verkend aan de hand van de innovatieverkenner van Kennisnet. Om organisatorische redenen is het iXperium designteam vervolgens pas in oktober 2017 echt van start gegaan, waarbij ook een andere onderzoeker bij het designteam is aangesloten. In totaal is het designteam in de periode van oktober 2017 tot december 2018 zeven keer bij elkaar geweest.

Bij de nieuwe start in oktober 2017 is de vraag van de school verder verkend in het designteam en is de werkhypothese opgesteld. Op basis daarvan hebben de leden van het designteam drie didactieken verkend en aan elkaar gepresenteerd: onderzoekend leren, vraaggestuurd leren, leren vanuit nieuwsgierigheid (leropo-project). Daaruit zijn aspecten afgeleid die het designteam belangrijk vindt. Eén van de leraren heeft naar aanleiding van deze bijeenkomst in het schoolteam van Titus Brandsma opgehaald hoe collega's al gebruik maken van de nieuwsgierigheid van de leerlingen bij thematisch werken. In januari 2018 is de crash course design thinking gedaan met het team van Titus Brandsma om input hierover op te halen bij alle leraren. Hieruit is een lijst met middelen en ideeën gekomen voor het thematisch werken en het prikkelen van de nieuwsgierigheid van de leerlingen evenals een aantal vragen die spelen binnen het team.

De uitkomsten van de crash course zijn vervolgens door het iXperium designteam teruggebracht tot een aantal vragen die spelen op de school:

- Op welke manier kunnen we concreet kennis gaan overdragen tijdens thematisch onderwijs?
- Hoe gaan we dat doen met kennisoverdracht in de verschillende groepen?
- Wat zijn vaardigheden waar je op in zou willen zetten met ict-tools? (presenteren en samenwerken: uit actieplan)
- Hoe gaan we om met de instrumentele ict-vaardigheden van de leerlingen en leraren (monitoregegevens/gezamenlijke bijeenkomsten)? Anders geformuleerd: Hoe professionaliseren we op dit gebied de leraren?
- Vanuit deze vragen is het idee ontstaan om vanuit het iXperium designteam een schoolbrede studiedag te organiseren rondom thematisch werken met ict (13 september 2018). In mei en in juni is het designteam bij elkaar geweest om de studiedag verder voor te bereiden. Eén van de leraren uit het designteam heeft in dit kader met zijn klas het iXperium bezocht. Tijdens de studiedag, die plaatsvond in het iXperium, is de huidige didactiek geïnventariseerd aan de hand van de vragen: wat gebeurt er nu, wat willen we behouden, waar moeten we nog verder over nadenken, wat willen we niet meer terugzien. Daarnaast is een kader voor thematisch werken gepresenteerd, is het T-PACK model besproken, is er gebrainstormd over het nieuwe schoolbrede thema Techniek en is in het iXperium inspiratie opgedaan voor ict-tools voor presenteren.

In november 2018 heeft het designteam gezamenlijk teruggeblikt op de studiedag en is besproken wat de studiedag teweeg heeft gebracht bij het thematisch werken op basisschool Titus Brandsma. In december 2018 is het designteam afgesloten.

Omschrijving leerarrangement

Het designteam heeft geen concreet leerarrangement opgeleverd. Het traject heeft vooral bijgedragen aan een aanzet tot visievorming met betrekking tot thematisch werken en de rol die ict daarin kan spelen. De school was in de aanloop naar de studiedag vooral zoekende naar de verhouding tussen sturing (eventueel vanuit de methode) en regie neerleggen bij de leerlingen. Ook is nagedacht over de inrichting van de leeromgeving en hoe de gemeenschappelijke ruimtes op de gang betrokken zouden kunnen worden bij het thematisch werken.

Differentiatie en zelfsturing

Om te komen tot meer eigenaarschap bij de leerlingen was de wens om aan te sluiten bij de nieuwsgierigheid van de leerlingen. Op die manier wil de school de leerlingen meer regie geven over hun leerproces. De conclusie van het designteam is dat het team van de school daarvoor de visie op onderwijs nog scherper moet krijgen.

Inzet hard- en software

Tijdens het iXperiumbezoek lag de focus op het gebruik van ict voor presenteren. Het schoolteam gaf aan dat zij dit een belangrijk onderdeel vinden van thematisch onderwijs en dat zij op dit vlak meer wilden weten over de mogelijkheden voor de inzet van ict. De school heeft onder andere een green screen aangeschaft om in te zetten als mogelijke presentatievorm.

Onderzoek opbrengsten leerarrangement

Doordat er geen concreet leerarrangement is opgeleverd is er ook geen onderzoek gedaan naar de opbrengsten hiervan. Wel hebben de leraren uit het designteam collega's bevroegd en geobserveerd wat er met betrekking tot thematisch werken is gebeurd naar aanleiding van de studiedag. Hieruit kwam naar voren dat de visie en doorgaande lijn nu helderder zijn en dat het team beter weet hoe men elkaar kan helpen en waar iedereen staat.

Het team haalt nu regelmatig inspiratie op bij elkaar door bij elkaar te gaan kijken en ervaringen met thematisch werken met elkaar te delen tijdens teamvergaderingen.

Implementatie en vervolg

De (nieuwe) directeur is in juni 2019 geïnterviewd over de opbrengsten van het designteam. Uit het interview blijkt dat de school ondertussen stappen heeft gezet met het uitrollen van thematisch werken ondersteund door ict. Het designteam heeft geleid tot basisdocumenten, een basiswerkstructuur en beelden van de relatie tussen thematisch werken/onderzoekend leren en ict. De school is gestart met een pilot met Chromebooks. Na de zomervakantie (2019/2020) wordt het gebruik van Chromebooks bij thematisch werken verder uitgerold in de school. Binnen de school worden daarnaast regelmatig werkbijeenkomsten gehouden waarin de leraren ervaringen uitwisselen en met elkaar nieuwe thema's uitwerken.

Kenmerken designteam

Kenmerken van het designteam die door verschillende leden van het designteam zijn benoemd zijn: vertrouwen, veiligheid om vragen te stellen, verbinding en het samen zoeken naar ideeën/ gezamenlijke (onder)zoektocht. Verder werd de multidisciplinaire samenstelling van het team genoemd en verbonden aan elkaar inspireren vanuit verschillende invalshoeken en open staan voor elkaars ideeën. Ook gaven de leraren aan dat ze uit hun comfort zone moesten stappen en dat het designteam kritisch heeft gekeken naar bijvoorbeeld sturingsmechanismen. Tot slot worden ruimte voor het designteam en open houding ten opzichte van de meerwaarde van ict genoemd als

kenmerken. Wel wordt er genoemd dat er soms wat opbrengstgerichter gewerkt had kunnen worden en dat de kloof tussen onderzoek en de praktijk soms groot leek in de zoektocht van de richting die de school op wil.

Opbrengsten

Voor de school heeft de deelname aan het iXperium designteam helder gemaakt wat zij willen met het thematisch werken. Hiervoor zijn verschillende opvattingen verkend en duidelijk geworden, vooral met betrekking tot de vraag wat thematisch werken is en wat de school daarin belangrijk vindt. Ook is er door het maken van de vertaalslag naar het team nu een open houding tegenover thematisch werken en de rol die ict daarin kan spelen. Het team staat nu in de goede stand om deze zoektocht verder in te gaan en om schoolbreed stappen te gaan zetten. De focus is hierbij om vanuit de wereldoriëntatievakken te denken om thematisch onderwijs sterker te maken. Er is verder meer zicht op de mogelijkheden van de inzet van ict bij thematisch werken en hier is ook mee geëxperimenteerd (o.a. door het gebruik van een green screen en het anders inzetten van de beebot). Tijdens de studiedag zijn de eerste stappen gezet voor de uitwerking van een missie en visie voor thematisch werken. Er is nu meer oog voor de vaardigheden van kinderen en voor ict als middel vanuit TPACK. Tot slot geeft de school aan dat er nu een richtinggevende onderzoeksvraag ligt en dat de school nu bekend is met de toegankelijkheid van het iXperium om hen verder te helpen in de zoektocht naar de invulling van thematisch onderwijs met ict.

Succesfactoren

Als positieve opbrengsten van het iXperium designteam zijn door de leden van het designteam genoemd:

- In staat geweest en gedurfd om elkaar kritisch te bevragen, om daarmee beter tot de essentie te komen.
- Het schoolteam is meegenomen en er is sturing gegeven aan het proces van het opstarten van thematisch onderwijs, in combinatie met ict en een stuk bewustwording: we willen heel veel, maar we missen de basis; we dachten de oplossing te vinden, maar die is er nog niet.
- Iets kunnen betekenen voor het team, de school;
- Ruimte (= meer aandacht) voor het kind zelf, talenten van kinderen benutten
- Trots op het feit dat het designteam het heeft aangedurfd om deze stap te maken in plaats van in de veilige routine te blijven.
- Het schoolbrede (vernieuwings)proces dat door het designteam op gang is gekomen.

De algemene indruk van de (nieuwe) directeur is dat het designteam een goede stimulans is geweest voor de zoektocht van de school en dat het goed is geweest om hier structureel tijd voor te maken.

Knelpunten en verbetermogelijkheden

- De oorspronkelijke startdatum van het designteam was op een onhandig moment (tegen het einde van het schooljaar). Daarna heeft het team bijna een half jaar stil gelegen. De nieuwe start in oktober werd als prettig ervaren vanwege de betere timing en minder nadruk op het toewijzen van taken aan verschillende deelnemers. Tijd bleek wel in de weg te zitten bij het maken van afspraken over de te zetten stappen tussen de bijeenkomsten van het designteam door.
- Na de doorstart is het designteam erg breed begonnen, en dit bleek ook nodig. Dit leidde echter wel tot een discrepantie tussen de iXperium designteamaanpak en de behoefte van de school. Een tussentijds overleg tussen onderzoeker, opleider, mediamentor en directeur heeft geleid tot het plan om een studiedag te organiseren. Hierdoor werd voor de school

duidelijk welke concrete stappen gezet konden worden na de brede verkenning in het begin. De betrokken leraren hebben niet gemerkt dat er achter de schermen is overlegd, maar hebben na dat overleg wel verbetering gemerkt in de voortgang die het designteam maakte.

- Tussentijds heeft er een wisseling plaatsgevonden van de directeur, maar dit heeft geen negatieve invloed gehad op de voortgang van het designteam. De frisse blik en vragen van de nieuwe directeur tijdens de studiedag hebben bijgedragen aan het voornemen het onderwerp op te nemen in het schoolplan voor de komende jaren.
- Een andere uitdaging was om ervoor te zorgen dat het hele schoolteam mee zou gaan in de ontwikkeling die het designteam inzette. Volgens de nieuwe directeur is deels niet te voorkomen dat het designteam als losstaand groepje functioneert en een eigen proces doormaakt; er is niet genoeg tijd om alles met de hele school te delen. Doordat het een relatief kleine school is, kon er toch wel veel worden gedeeld.

Verantwoording

Deze rapportage is opgesteld aan de hand van een verslag van de groepsvaluatie met het iXperium designteam (inclusief de (nieuwe) directeur), een individueel interview met de nieuwe directeur, data uit de vragenlijst en notulen van de bijeenkomsten.